

Buda-Pest, október 5-én 1873.

Előfizetési feltételek: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 12 ft. — Félévre 6 ft.

Csupán a Vasárnapi Ujság: Egész évre 8 ft. Félévre 4 ft. — Csupán a Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft. — Félévre 3 ft.

Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokk: Egy négyeszer hasábjosított sor, vagy annak helye, egyszeri ígatásnál 10 krajczárba; háromszori vagy többszöri ígatásnál sak 7 krajczárba számítottak. — Kiadó-hivatalunk számára hirdetményeket elfogad Bécsben: Oepelik Alajos. Wollzeile Nr. 22. és Haasenstein és Vogler, Wallfischgasse Nr. 10. — Bélyegdíj, k fölön minden ígatás után 30 kr.

Dáni Ferencz.

DÁNI FERENCZ.

rohamos fejlődésében, mint nemzetör kapitány részt vett az alvidéki hadjáratban s ez alkalommal a lagendorfi csatában; mint népszerűn tünt föl ezután, s e tekintetben szerencsés szónoki tulajdonai által egyike lett a legnépszerűbb embereknek; Szeged városa az ő indítványára állított saját költségén egy honvéd zászlóaljot.

Dáni a harcztérről csakhamar ismét a zöld asztalhoz tért vissza, midőn Baththyány Kázmér, teljhatalmu kormánybiztos, a rendkívüli viszonyok folytán Szegeden fölléltott választórendszernek bírájává nevezte ki; mint ilyen érte őt a világsi katasztrófa, mely után egy ideig Rinya-Szent-Királyon és Magyar-Atádon testvérénél rejtőzött, elfogatott és közel huszonegy havi vizsgálati fogság után, a forradalomban tevékeny részvétele miatt köztalálta halálra s vagyona elvesztésére ítéltetett.

A jó sors, mely azon szomorú napokban annyi igaz hazafi fejét fölött észrevétlen örködött, úgy hozta magával, hogy halálhírére kegyelem után 4 évi várfogságra változtatott. Ezt aztán ki is ilte az aradi várban 1856. év decemberének végén.

Az akkori viszonyok közt — kiszabadulása után — az ügyvédi jogosítványt nem is remélhetvén, Külső-Szolnokmegyébe a félreszó Puszta-Póóra vonult, hol földet bérelt s a mezőgazdaság terén kereste kenyérért; polgártársai bizalma azonban itt is fölkereste, s a k-szolnokmegyei gazdasági egylet igazgató tagjává választván, ismét a köztevékenység terére vonatott.

1861-ik évben, az alkotmányos fordulat beálltával, Hevesmegye és Szeged városa bizottmányi tagjává, majd Szeged városa alsó kerületének országgyűlési képviselővé választották. A pünkösdi királtságáért rövid alkotmányosság után azonban ismét visszatért ekéjéhez s ott ma-

Nemzeti színház.

Péntek, szept. 19. „Egy szegény ifjú története.“ Színmű 5 felv. Irta Feuillet Octave; ford. Feleki és Hegedűs. Szombat, szept. 20. Először: „Mignon.“ Regényes opera 3 felv. Zenéjét szerette Thomas Ambrus. (Haug k. a. föl-leptül) Vasárnap, szept. 21. „Dob Katica.“ Történelmi népszínmű 3 felv. Irta Tóth Kálmán. Hétfő, szept. 22. „A légyott.“ Vigjáték 1 felv. Irta ifj. Ábrányi K. — „Az égben.“ Vigjáték 2 felv. Irta Balázs Sándor. Kedd, szept. 23. „Mignon.“ Regényes opera 3 felv. Zenéjét szerette Thomas A. Szerda, szept. 24. Először: „A betyár kendője.“ Népszínmű 4 felv. Irta Abonyi Lajos. Csütörtök, szept. 25. „A bolygó hollandi.“ Regényes opera 3 felv. Zenéjét szerette Wagner R.

Szerkesztői mondanivaló.

— Ábránd. De hogy a „ritkák ritkái!“ dehog. Sőt inkább minden héten hatot kapunk e fajtól, sőt még a ritkábbjából is. — Budapest. Z—y. A följáratot cikkről addig, míg nem olvastuk, nem mondhatunk véleményt. — G. I. A levél post festa érkeztet. Különb. már az illető távolléte miatt sem lett volna kivihető. — B. P. A „mutatványul“ küldött két költemény nem teszen kíváncsivá az egész gyűjteményre. Nem közelíthetők. — „A bujdosó.“ (Dal a török időköl.) Egy régi schéma gyarló utánzása, lélek nélkül. — E. J. Gy. Arnyoldalai? Hisz az egész csupa árnyoldal. A tartalom, az eszme majdnem a semmivel egyenlő. S a műforma: abból áll, hogy minden rythmus nélküli sorok, hol több, hol kevesebb szótaggal, mert versdókból szó sincs, közel egyforma hosszúságra vannak szabdalva, s ilyfajta rímekkel (?) sorsommal — sehol; lehet — élet; alatt — áldozatot; ugyan — nyomorban; szenvedtem — hiszem stb. Az ilyen vers nem vers; még annak sem válik be, a mit a németek „knüttelverse“-nek neveznek. Hígyje meg, jobb lesz, ha másnemű tanulmányokhoz fordul s felhagy ezzel a mesterséggel, melyhez úgy látszik még értekezni sem bír.

— A levél, éle.kép. Az utolsó strófa, akár ott van, akár nincs, nem változtat a műfaj minőségén. Ennek meghatározásába: genre-e vagy románca, felesleges bocsátkozni. Vannak költemények, melyek egyik műfaj rankonyi keretbe sem tartoznak s mégis remekek. Ki kérdezmé: ballada-e pl. a Vörösmartyu/Salamonja? vagy költői beszély? elég hogy remek. A mi a Levél-t illeti, abban van egy néhány sikerült vonás, mely kedélyről tanuskodik s megundott is árul el; de azt hisszük a lány családosságának s kétségbeesésének a lélektani alapja hiányzik, s e hiány nem engedi, hogy az egész költemény, akár szívünkbe, akár képzeletünkbe igaziban hasson. Kidolgozása is igen szélesre lapul el; mindjárt kezdetén nagy fenék van neki kerítve, melynek a rárakott épület nem felel meg. — A kis népdal még kevésbé sikerült. S így mind a lap, mind az író érdeke azt kívánja, hogy mindketőt félre tegyék.

Előfizetési fölhívás

VASÁRNAPI UJSÁG és Politikai Ujdonságok 1873-ik évi október—decemberi folyamára.

Szeptember hó végével az évnegyedes előfizetéseik ideje lejárván, tisztelettel fölhívjuk előfizetőinket, hogy előfizetéseiket mielőbb megújítani sziveskedjenek, hogy a lap küldésében fennakadás ne történjék.

Előfizetési feltételek:

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Évnegyedre (október—december) 3 frt — kr. Csupán a Vasárnapi Ujság: Évnegyedre (október—december) 2 frt — kr. Csupán a Politikai Ujdonságok: Évnegyedre (október—december) 1 frt 50 kr. Egyes előfizetések legelőször postai utalványval eszközölhetők. Pest, szeptember-hó 1873.

A Vasárnapi Ujság és P. Ujdonságok kiadó-hivatala (Pest, egyetem-utca 4. sz. a.)

TARTALOM.

Egy észak sarkvidéki utazó (három képpel). — Sirom — A hét akol (folyt.). — Egy hajdani fejedelmi lak (Mun. kacsón képpel). — Vöröskő vára (képpel). — A létérti harc. — [Vázlatok a Havai-szigetekről. — Kazinczy Ferencz fogsági naplója (folyt.). — Néhány szó a gombakőr (képpel). — Egyveleg. — Tárhas: Irodalom és művészet. Közintézetek, egyletek. — Egyház és iskola. — Mi újság? — Nemzeti színház. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Heti-naptár.

Felölös szerkesztő: Nagy Miklós (L. magyar-utca 21. sz.)

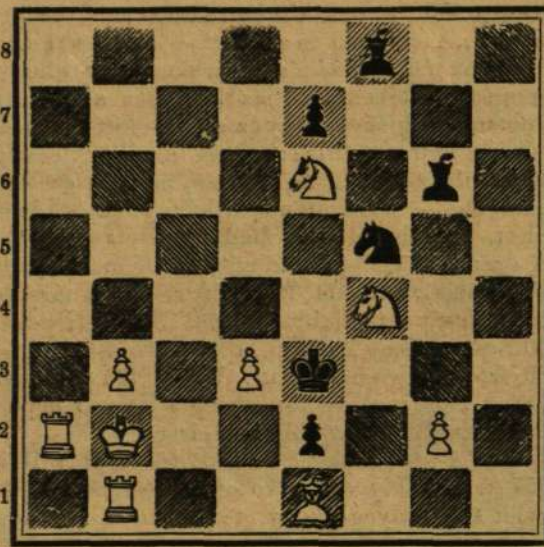
festész és rajztanár halálát jelenték. — Horváth Elek képviselő nővere: Mária, özv. Csendhelyi Ignácné meghalt Csöngén 49 éves korában. — Vulcan József román író s a „Familia“ szerkesztője elveszté anyját, Vulcan Miklósné, szül. Irinyi Viktória asszonyt, (a néhai magyar író Irinyi József nővére), ki N.-Létán halt el 60 éves korában. — A külföldön közelébb elhunytak közül legnevezetesebbek: Csermák János lipcei orvos-tanár, s a gégetükrészet tudományának előbbre vivője, ki az 50-es években a pesti egyetemen is tanár volt. — Nelaton, nagyhírű párisi orvos, egykor III. Napoleon házi orvosa, ki Garibaldi meglőtt lábát is gyógyította. — Sidí Mahomed marokkói szultán, ki e hó közepén hunyt el 56 éves korában, s kinek halála után fia és fivére polgárháborút indítottak a trón fölött.

SAKKJÁTÉK.

721-ik sz. f. Pap Dezsőtől

(Miskolczon.)

Sötét.

Világos indul s a negyedik lépésre mattot mond.

A 716-ik számú feladvány megfejtése.

(Lehner M.-től Bécsben.)

- Vil. Söt. 1. Va2-a3... Vb6-b8+ 2. Kh8-h7... Vb8-b6(a) 3. Ba8-a8... tetszés szerint 4. V mattot ad. a) 2. ... V+ 3. K: V... tetszés szerint. 4. V mat.

Helyesen fejtették meg: Veszprémben: Fülöp József. — Gelén: Glesinger Zsigmond. — Sárospatakon: Gérecz Károly. — Debreczenben: Zagyva Imre. — Aradon: Kovács Albert. — Sziget-Csöngén: Mayer Károly. — A pesti sakk-kör.

Spanyol játszma.

(A bécsi nemzetközi saktornából.)

Table with chess moves: Világos (Anders) vs Sötét (Bird) and Világos (Anders) vs Sötét (Bird). Moves include e2-e4, Hg8-e6, Ff1-b5, etc.

HETI NAPTÁR.

Table with columns for months (Szeptember, Október) and days, listing religious and public holidays.

radt egész addig, míg 1865-ben ismét a küzdőterre szőlőtartott, Szeged alsó kerülete újra egyhangulag országgyűlési képviselőjévé választván őt.

1869. tavaszán visszatért Szegedre, a hosszú és változatos küzdelem után nyugalmat keresvén; itt azonban még az év folytán a Deák-párt elnökévé választván, a remélt nyugalmat a legbuzgóbb tevékenységgel cserélte föl. 1871-ik évben Szeged, Kecskemét és Arad, e derék három magyar város főispánjává nevezte ki, a törvényhatósági szervezkedés nagy munkáját oly gyorsasággal és erélyvel vitte keresztül, hogy Szeged város volt az országban az első, mely az új törvény értelmében végleg szervezkedett, melyet csakhamar Arad és Kecskemét is követett.

A kitünő emberismerő, tudományosan művelt és megnyerő modoru férfúnak épen e jeles tulajdonságai voltak az ok, hogy e három város páratlanul ügyes szervezése után, — az alkotott rend kényelméből ismét kiszóllított s Arad város összes közönségének legmélyebb sajnálatára, az aradi főispánságot a nagyon is éles és ellentétes pártszínezetű újszülött szab. kir. város — Hód-Mező-Vásárhely város főispánságával kelle fölcserélnie.

Hogy Aradon töltött alig egy évnél is kevesebb alatt mily általános népszerűsége tett szert, azonkívül, hogy Aradváros diszpolgárává választotta, mutatja leginkább egyik kiváló ellenzéki szónok bucsu-nyilatkozata, ki nyíltan kijelenté, hogy bár pártja a városi főispáni méltóságnak soha sem volt, de nem is leend barátja, mégis őt, mit főispánt is elveszítienők valóban fájdalommal esik. S ez arra mutat, hogy Dáni a pártok élességének elsimításában különösen szerencsés.

Helyesen írja róla a „Pesti Napló“ mult évi folyamában egy jellemzője, hogy: „Dáni-ban, ki eddig is sok jelét adta adminisztratív tehetségének, több szerencsés tulajdon egyesül. Modora nyájás és lekötözés, meg tudja nyerni az ellenpárt embereit is, a nélkül, hogy elveiből valamit fölálódna. A jövő reményeinek, a fiatalágnak nagy barátja, vele lelkesül s azt haladásra buzdítja, lelkesíti. Nemesen érző szíve van s embertársainak apró szerencsétlenségein ép oly készséggel iparkodik segíteni, mint a minő buzgalommal és szeretettel kötözgeti be a város nagy sebeit.“ Hogy e jellemzés csakugyan találó, tanúi Szegeden az ő működése folytán létre jött nagyszámú elemi iskolák, a most épülő monumentális fő-reáliskola, a szintén most épülő árvaház, melynek eszméjét és fölállítását Kecskeméten is keresztül vitte, tisztán közadakozás és jótékonyosság útján, mindig kitünő példával s bőkezűséggel járva polgártársai előtt. Általában öpolgári s hazafi kötelességét még hajlottabb korában is oly ifjú hévvel és erélyvel folytatja, a minővel azt pályája elején elvezte. — a.

A koldus.

(Folovastatott a Kisfaludy-társaságnak 1873. szept. 24-iki ülésében.)

Óreg koldus házról háza jár,
Ismerik jól a faluba már,
A házi eb békén hagyja őt,
Bátran állhat az ajtó előtt.

Dicsértessék! — mondja csendesen,
És az áldás mindjárt megjelen!
Liszt vagy kenyér, fillér vagy egyéb...
Járul hozzá jó szó is elég.

Szegény koldus, sokat vesztethet,
De megnyerte a jó sziveket;
Királya ő a kis falunak,
Adóz neki híven kicsi, nagy.

Dalmady Győző.

A h é t a k o l.

(Gömöri népmonda.)

(Folytatás.)

Isten csodája tehát mégis elég hatalmas volt Vas Adorján vas markából megmennteni a királyt, ketté hasítván előtte a hegyet, mely útját elálta, mint hajdan a tengert Izrael népe előtt.

A hegyhasadék, melyen a király kis vezetőjével elmenekült, maiglan is megvan. Más gazdagabb országban külön vasutat építenének hozzá a turisták számára, kik a természetben a fenséget, a rendkívilit, a megdöbbentő szépet keresik; itt minálunk a harmadik határ se tudja már, hogy a szomszédban világsodája rejtezik a kösziklák között s nagyoktat bámul, ha tőle kérdezősködik az ember utána. Megszokta hideg közönnnyel nézni, ép úgy, mint a minden reggel fölhalajló napot, mely előtt porba fogna borulni bizonynyal, ha nem minden istenadta nap, de oly ritkán, oly hosszú időközben tűnne föl az égen, mint egy-egy üstökös. Mi látni való van egy megrepedt hegyen?

Szürke kopár szikla, a hegy lábától egész tetejéig olyan, a minőt robbantó dynamittal, vagy még a szorgalmas kalapáccsal is bármire törhetnek mészhegy oldalába! Komor és egyhangú. Valami kőbánya, egyéb semmi; azzal a különbséggel, hogy titánok nyithatták, mert valamivel mégis nagyobb, mint a minőt a mi előhaladt műszaki segéd-szereinkkel nyitni tudunk.

A völgyből tekintve egyszerű mélyedésnek látszik, csak egy szürke falu óriási fülske, melynek hátfala van. A hátulsó szirtfal eltitkolja, hogy a hegyrepedésnek folytatása van oldalt. Az az egyetlen kő-kolosz-szerű, melyből a hegylánccal egész hosszában áll, nem egyenes vonalban hasadt meg, hanem töredezett vonalban, mintha a hegyen vízszintes irányban valami, tízezerből egyegy kovácsolt villám cikázta volna nyílt volna keresztül, s megvasította volna a hegyet tövéig, ezer lábnyi mélységre és oly távolságra, hogy másfélóraig ugyan munkát ad, míg nyílásától a végeig érhet.

A hegyrepedés megvan még ma is azon módon, mint volt abban az időben, mikorra a népmonda teszi a keletkezést, s mint volt amaz ezer meg ezer év előtt, a mikor valóban keletkezett. Egy mészhagy-hasadás, a melynek párja nincs sehol, s melyet nem vulkanikus kitérés, hanem a víz feszereje okozott.

Az országúttól, mely a völgyön végig, két meredek hegyfalazat között elvezet, az egyik hegyfal repedése semmi rendkívilit nem mutat. A hegy oldalban látszik csak valami sziklaomlás, mintha kissé megcsorbult volna. A szakadékból kristály-tiszta patak tör elő, két félé hasítván egy kicsi falucska, melynek apró fehér házikóit elnyeli az óriás diófák világos zöld rengetege. Alig látszik ki belőle valami, a nagy diófák alatt meglapul a kis ház, mint a madárfészek.

Görbe köves hegyi út vezet a faluból a szakadék felé. Akkora kövek, mint egy templom, szegélyezik az utat; nyilván omló sziklák, melyeket gömbölyűre köszörült a gördület a szédítő magasból. Az út lépcsőzetesen vezet fölfelé egész a szakadék széléig, hol egy kis malom állja utadat. A hegyi patakknak nem is kell zsilip, egyenesen a sziklavámból zuhan a lejjebb eső malom kerekére, mely lassu, méltóságos forgásra szánja magát a gyöngyöző teher alatt. Már benne vagy a hegyrepedésben s mégis azt hiszed, hogy a völgynek a malomhátterével vége szakad. Elöl jobbra és balra magas,

függőleges sziklafal emelkedik, mely lehetlenné látszik tenni a tovább hatolást. A világ itt be van kerítve. A háttért képező szédületes sziklafalon látszik csak a fenéktől egészen a tetőig fölvezető két párhuzamos vonal, mint valami keréknyom. Innen előlül menedékesnek látszik, holott közelről tekintve egészen függőleges a sziklafal, a hol a hosszú, szakadatlan keréknyom látható. Azon a nyomon gördült végig az üldözött ördög szekere, a nyomot ma is ördög-utjának nevezik. A talajt a leomlott kövek lépcsőzetesen emelkedő roppant tömege borítja, miken a patak cseregre sikamlik végig ezer meg ezer apró zuhatagokat képezve.

A leomlott kövek szabálytalan lépcsőin fölhaladva, egy messziről észre sem vehető szorulatához érhetni. A sziklák köze a patak medrével együtt alig tesz ki hat ölet. Itt kezdődik a cikik-czakkos sikátor, jobbról, balról egekbe nyuló sima sziklakkal, melyek elfogják tőle a napot s olyan szükre szoritják, hogy a patak mellett elvezető gyalog ösvény alig talál helyet; néhol nemis talál: a patakon kezesztül döntött szálla képez pallót, a min utadat tovább folytathatod. Az ily helyeken a patak is megreked, s míg a padló fölött sima, fenéki keresztül látszó tengerszemet képez, melyben meglátni a keresztül villanó pisztráng piros uszonyait, addig alól harsogva szakad a mélységbe, dagadó pehely-párnákat dobálva vakító fehérre tört hullámokból, a mint fejét a kemény sziklaágyba turja.

Tovább haladva, előbb apró cserjék, lágy ruganyos moha ragadnak meg a szikla párkányain, miket lassanként szép kifejlett, majd óriási évezredek szálfák követnek, beleragadva gyökereikkel a földfukar szikla repedéseibe. Ember egy botot nem tudna úgy leszurni oda, hogy megálljon, a honnan a fal oldalában egy-egy ösvilági fenő mered a magasba. Majd ismét a vad folyondár borítja be a sziklát fenékétől föl a legtetjeig sötétzöld szőnyegével, oly sűrűn és tömötten, hogy csak hely-lyel-közzel szürkélkél elő a szirt-alap, egy-egy foltot tüntetve föl az óriási kárpiton. Minél tovább megyünk, annál szükkebb lesz a sikátor, utójára kiterjesztett kézzel csaknem elérni mind a két falat, mely egyenesen, mintha építették volna, emelkedik fejed föl. Ha föltekintesz, csak egy szük kék szalagot látsz az égből, mintha oda fön is egy másik patak folya.

Néhol még ez a patak is megszakad; a két sziklagerincz fái összeborulnak, sötét lomb-sátort vonva a völgy felé, kétszáz lábnyi magasban fejed fölött. Ebben az eleven alagutban végkép megsemmisül az ember, mintha azt várná, hogy a szük völgy még szükkebbre szorul, és összelapítja, a ki közibe esett. Szinte jól esik az embernek, ha tovább menve, kissé távolul látja a völgyet, s egy-egy öblös, világos termet lát maga előtt, melynek magas, merész falai és hatalmas oszlopsorai fölött a ragyogó boltozat maga az ég. Az ily helyeken nagy, széles levelű vízi növények buja sikátora alatt tűnik el a patak, elérjőzik egészen az eleven alagutban, s halk csörgésén kívül mi sem árulja el.

Az efféle völgykatlanokban néhol meredek út vezet a szikla oldalába, de nem ám tetejére. Ott a hegyoldalban barlangnyílások találhatók, melyek vadnak, embernek nem egyszer szolgálhattak menhelyül. Ezek között egy mély nyílást mutogatnak, mely alakulásában hasonlít a gabnavermekhez, felül szük, beljebb mind tágasabb. Husz ólnél is mélyebb s a beledobott égő szalmacsutak elalszik, mire fenékre ér. E nyílásba két év előtt bele esett a falucska tanítójának kis leánya, és — nem veszett oda. Az

avar füvet és száraz gallyat esővíz, hegyi szél mind e nyílásba hordta évről évre, ott az annak a fenékén vastag magányos réteget képezett; mikor a kis leány e rözse halomra esett, a ruganyos réteg egy ölnyre visszadobta, mint a tüzoltók kauszuk leple. A kik hosszú köteleken utána ereszkedtek, teljesen élnek és sértetlennek találták.

Egy ily tágas amphitheatrum oldalában mered a magasba ama cukorsüveg alakú magányos kőszálak egy kiváló példánya, melyekben a Kárpátok alabastrom-völgyi szakasza oly gazdag. Irtóztató magas kőóriás, alól még keskenyebb, mint közepén s szédtől meredekül csucosodva vége felé. Lábatól körülbelül feléig összefügg a sziklafal, a melytől elvált, magasságban elérve amaz. Másik fele mint egy óriás agyar, fenyegeti az eget. Középig lehet csak eljutni, azontul nincs ember, a ki megmászhasa. Pedig azt beszélnek, hogy e magányos szirt tetején kereszt áll valaha, s az öreg emberek meg is esküsznek rá, hogy ott látták. E szirt egyik oldala is tele van növe azzal a csodálatos repkényvel, mely megragad a sivár talajon s finom apró gyökereivel apró lyukakat fur, repeszt magának a kemény sziklafalba, — mintha szőgyenlené s takaragatná, hogy az a szikla olyan meztelen. Ez óriás kőszüveget a nép turán-kőnek nevezi.

Másutt ismét, mint egy templom oldal-fala, melynek boltozata középtől beszakadt, borul ijesztő hajlással a völgy fölé s óriási sziklatömbök lógnak, mintegy a levegőben, az arra menő feje fölött, megrakva sűrű függöny lóg nehéz folyondárból le egészen a patak vizeig, melynek hajjai örökös rezgésben tartják a levegőben uszó kárpitot.

A patakkal szembe haladva, mindig feljebb és feljebb jutunk s a völgy egyre ösz-szebb szorul. Az ösvény végre a patakba vész s vizes égerfa áztatja nyálkás gyökereit a szikla tövében. Felül a tiszta-fa terem, szép cziprus alakú leveleivel, és fájával, mely nehéz és kemény, mint csak a kő s piros és illatos, mint a cédrus. Ez az egy hely az még, az egész országban, a hol e csodafa vadon tenyész.

Végül elfogy a völgy; egy komor meredek szikla állja el utunkat. Innen már tovább menni csakugyan nem lehet. A patak is csak szivárogni látszik, medre mentében levén a rejtett források, a melyek vizét, minél lejjebb rohan, annál nagyobbra növelik. Itt a szakadás végénél oldalt fordul az ösvény, fölkiyözva a meredeken. Ez ösvényt követve, följutunk a hegy gerinczére, honnan letekintve, a mély hosszú völgy, mint valami bejárat az alvilágba, sötétben ásit lábaink alatt.

A völgy egész növényzete elít a környék növényzetétől; nincs ott fű, nincs virág, mely az e vidéken ismertek valamelyikéhez hasonlítana. E buja növényzet mását csak a havasok között találni.

S a mi leginkább megdöbbent, az az a szabályosság, mely szerint e cikik-czakkos völgy minden egyes kiálló kőnyökének hasonló mélyedés felel meg az átelleni oldalon. Az ember azt látva, önkénytelen is arra gondolatra jut, hogy ha volna oly óriás erő, mely e két falat össze bírná tolni: oly pontosan egymásba illenék, oly szépen össze lehetne zární ezt a hegyet, hogy tökéletesen olyan lenne, a minő megrepedése előtt volt, soha se mondaná senki, hogy itt valaha repedés létezett.

„Itt, e völgyön át — mondja a népmonda — szabadult meg a magyar király, — gonosz, kutyafejű tatár! a te véres százévl.“

A falucska neve ott azzal a regényes kis malommal maig is Szádelő, s a természet e nagyszerű csodáját képező hegyrepedés, a szádelői völgy.

(Folyt. követk.)

Törs Kálmán.

A tehetségek és hibák öröklése.

Hogy az ember testi és lelki tehetségeit, valamint hibáit mennyiben nyeri szüleitől, — ez oly kérdés, mely igen sokat foglalkoztatja a tudósokat és nagyon sok érdekes adatot hoznak ugyan föl ebben a tárgyban, de azt még nem tudták kimutatni, hogy mímódon és mily mértékben történik ez.

A test külső alakja és az arckifejezés leginkább öröklhető. Ugy, hogy már a rómaiak a nagy orru, vastag ajkú, nagy fejű, stb. embereket ivadékról ivadékra ilyen melléknével illették; innen nyerte nevét Scipio, Naso, Labeo és Capito, a két híres jogtudós is. Azt is megjegyezték, hogy a kinek nagy orra van: az hosszú életű lesz és sok gyerekkel fog birni. Mig másfelől némi család igen rövid életű. Így a Turgot-család is, melyben az 59 évét senki sem haladta meg. Ugy, hogy mikor a híres miniszter Turgot elérte az 50 évet, megmondta, hogy már nem fog sokáig élni, és csakugyan (bár akkor jó erőben, egészségben volt) meghalt 53 éves korában.

Egy angol tudós: Galton hosszas nyomozások után arra a meggyőződésre jutott, hogy a híres boxirozók és csolnakversenyeknél győző evezők családjában több ügyes boxirozó is evező élt. A Vestris-családban pedig sok híres táncos volt. A fecsegő emberek gyereke is fecsegő lesz. Lucat doktor azt mondja, hogy egy szolgáltó mindig fecsegett, ha mással nem: állatokhoz, tárgyakhoz beszélt. El kelle bocsátani, „de kérem — mondá urának — ezt én apámról örököltem, kinek az a hibája kétszégbejé anyámat és az ő apja is ilyen volt.“

A testi hibák is átmennek. Edward Lambert egész teste szaruneművel volt beöve. Hat gyereke volt és mindeneműl mutatkozott hat-hetűs korában. A Colburn-család több tagjának volt ivadékról ivadékra 6 uja. Hogy a nyúlás, az albinizmus és más efféle hibák öröklődnek, azt a mindennapi tapasztalás is bizonyítja. Némely család bizonyos simeket nem tud egymástól megkülönböztetni. A híres chemikus Dalton és két testvére volt ebben a hibában, és azért róla daltonizmusként nevezik ezt. Zimmerman azt mondja, hogy Skóciában egy ember emberhúst szeretett enni; volt egy leánya és bár szüleitől elválasztották, mert ezeket máglyára itélték, — mikor a gyerekek még csak egy évesek voltak — mégis mutatkozott e hajlam rajta.

Az örültségi hajlam épen átmege a szüleitől a gyerekre. Esquirol úgy tapasztalta, hogy 1375 örült közül 337 öröklöte baját. Moreau még nagyobb arányt tart lehetségesnek, különben az örült szülelnek nemcsak örült gyereke, de hysterikus, idiota, hypochondra, nehéz kóros. Sőt a részeg állapothban nemzett gyerekeknek is nagy hajlandóság van e bajokra, sőt az örültségre is.

A rák, görvölly, tüdő bajok, széhhűdés hasonlóan öröklődnek. De ezek és a fenebb említett öröklött bajok ellen is lehet hatni mérsékelt életmód, egészséges táplálkozás, testedzés, fürdők által.

Azonban mind e szomorú dolgoknál örvedetesebb az, hogy a szellemi, testi és erkölcsi előnyök is átszállnak. Galton szerint Porson, a híres hellenista családjában a nagy emlékező tehetség oly általános volt, hogy közmondássá lón a „Porson emlékező tehetség.“ A festészet tehetsége is öröklhető. Galton 42 híres olasz, spanyol és flamand festő közül 21-re bizonyítja be, hogy híres festő apja volt. Azt mi is tudjuk, hogy Bellini, Kranach, Teniers, Van Ostade, Mieris, Vander Velde, Vernet nem egy volt a híres festők közt. A Titian családban is sok jeles festőt lehet találni. De e tekintetben főleg a zenészek közt akadunk meglepő jelenségre. A Bach-család 1550-ben egy possonyi sötöben (tehát hazánkban) tűnik föl először a zenevilágban és tart 1800-ig, vagyis háromszáz évén át mindig volt egy-egy Bach nevű jeles zenész. Az 1550-ben élt Veit Bachnak volt két fia és ezek nemzetsége évszázadokon át ellátta zenezszzel Thüringát, Szászországot, Frankoniát.

Mikor úgy elszaporodtak, hogy együtt nem élhettek, megegyeztek, hogy bizonyos napon minden évben összegyűlnek egyszer, hogy a patriarchalis viszony ki ne haljon közülük. E szokás a 18-dik század közepéig tartott; sokszor 120 Ba-h is volt együtt. E családban 29 első rangú és 28 másod-rangú zenész volt.

Mozart apja a salzburgi püspöki kápolna karmestere, Beethoven apja a kölni választó fejedelm kápolnájának tenoristája volt. Rossini szülei pedig a piaczkon zenéltek.

A tudósok közt is egész családokat találunk. Ilyen tudós család: a Cassini, Jussieu, Bernouilli, Darwin, Saussure, Geoffroy, Pietet és Grotius. Azt is tudjuk, hogy a két Pitt mily híres politikus volt, apa és fia egyaránt. A Metternich-család a diplomatiában, a Rothschild a pénzügyekben ilyen. Byron, Göthe, Schiller ösei közt is találtak nagy tehetségű emberekre.

Az ital- és kártyaszenvedélye is öröklődik. Galton írja: „Egy nő, ki nagy vagyon fölött rendelkezett, kártyázni szeretett és egész éjokot töltött a kártya mellett, tüdővészben halt el. Idős fia tökéletesen hasonlított hozzá, csaknem ugyanazon korban és betegségekben halt meg, mint ő. Leánya is öröklöte szenvedélyét és hasonlóan fiatalon halt el.“ A lopás, gyilkosság és öngyilkosság iránti hajlandóság öröklőhetőségét számtalan esetben bizonyíták be.

Egy francia orvos: Bernard Moulin, még többet akar bebizonyítani. Ugyanis ő azt állítja, hogy a gyermekek szüleinek élő fotográfiái; ezek gyermekeikre hagyják azon izlést és tehetségeket, melyek bennök a nemzés idején legmagasabb mérvben voltak (öntudatosan bár vagy öntudatlanul) kifejlődve. Ez merész állítás, nem is követem a tudóst okoskodásában, de egy pár meglepő adatát fölhozom. Első Napoleon születése előtt 9 hóval Korzika lánzángában volt. A híres Paoli volt egy polgársereg élén és ennek szírnegedéje és titkára Bonaparte Károly, Napoleon atya volt, ki nagy vitézséget tanusított. A fiatal tizt mellett volt neje: Laetitia Ramolino, egy bátor nő, római szépség. Napoleon a tábori sátorban fogatottat, két lépésre az ellenség ítegetől és a csata előtt.

Robespierre 1758-ban, az éhség, háború és lánzáng évében született, mikor Párisban a Grévéteren Damienst, a királygyilkost, négybe vagdalták. Atya ügyvéd volt és szenvedélyesen szerette olvasni Rousseau „Contrat social“-ját, melynek érveléseit fia oly gyakran használta. A kastillai király: Kogvetlen Péter szülei nagyon rozsolú évek együtt, örökös vizsaly volt közöttük: a fia erkölcsi és testileg rút volt. Mig Rafael szülei nagyon szerették egymást és mindketten szerették a festészetet. Anyja a csinos és kogenes tárgyakat szerette, atya erőteljes férfi volt.

Mindebből a szülők lelki és testi állapotának a gyermekek tehetségeire való befolyása következik.

Azonban bármily figyelemre méltók a fenebbi adatok: még korántsem lehet föltétlenül elfogadni azt az állítást, hogy a gyermekek okvetetlen öröklők apjuk és anyjuk tehetségeit vagy hibáit. Mert gyakran az unokák ütnek a nagyszülőkre. Vanak tudósok, kik csakis ezt állítják föl törvényül — ezt nevezik alavismusknak; de ez is egyszóval állítás.

Másfelől számtalan sok jeles embert lehet fölserolni, kiknek semmi ösük nagy tehetségű nem volt: pl. Lamartine, Meyerbeer, Musset, Ingres, Descartes, Newton, Leibnitz, Spinoza, Diderot, Hume, Kant, Cousin, Jouffroy. Hogy pedig a tudós Cicéronnak szamar fia volt és ez több okos emberrel megtörtént, azt is csak mellékesen említem föl. De azért a szellemi és testi tehetségek és bajok bizonyos mérvben öröklődnek, az kétségen kívül áll; mert különben nem fordulna annyi nevezetes eset elő, mint a fennebbiek is bizonyítják. Azonban a nevelés, egyéni igyekezet, erkölcsiség és életmód ép ily nevezetes befolyással van a hibák kijavítására és a tehetségek kifejtésére. Ezért ebben is tartunk Szt.-Pállal: „A mi rozsz azt elvesztétek, a mi jó azt megtartástok.“

Az is érdekes, hogy a koponya nagysága mily befolyással van az észbeli tehetségekre. Cromwellnek, Descartesnek, Voltairenak, Byronnak, Goethenek, Napoleonnak nagy koponyájuk volt. Cuvier agyveleje 1829 grammot nyomott, míg egy európai közepeszerű agyveleje csak 1350—1400 grammot nyom. A külső átmérője nézve pedig azt jegyzik meg a tudósok, hogy a kinek a koponyája 50 centimeter átmérővel sem bír, az okvetetlen közepeszerű tehetség és a kié 58 centimetert meghalad, az okvetetlenül tehetséges ember. De ez adatok még nem csalhatatlanok, mert voltak és vannak kis koponyájú, de nagy eszű emberek is. De tudni ezt is jó!

H. S.

Sátoros cigány.

„Furcsa egy nemzet az a magyar — mondá a közkiállítási jury Budapestre lerándult tagjainak egyike — egy külön nemzet kell neki, hogy összetört cserépedényeit vasczérnával összefoltozza —

„gravitál kifelé”, nem követel magának se külön országot, se külön törvényt, se privilegiumot, — ragaszkodik hozzánk hiven és föltétlenül, szeret minket, együtt érez velünk, s elkeserget bántunkat jobban, mint a hogy mi magunk tudnók, el-sírja fájdalmunkat azon a zokogó száraz fán olyan

mi vagyunk oka, hanem egyes egyedül e nép természetesen zsenije, mely figyelmes, tanulékony és leleményes, mint senki másé.
Más országban nem hagynának egy egész jóra való népet ily porban, tudatlanságban, faluvégén, szabad ég alatt, földönfutója lenni az or-

száruk, hogy akkor nemsokára az ilyen képek is anachronismussá s inkább történeti emlékké válnak, a melyet nehéz lesz elhinni.

szük, hogy akkor nemsokára az ilyen képek is anachronismussá s inkább történeti emlékké válnak, a melyet nehéz lesz elhinni.

szük, hogy akkor nemsokára az ilyen képek is anachronismussá s inkább történeti emlékké válnak, a melyet nehéz lesz elhinni.

Sátoros cigányok.

A kéregdarabok osztályozása.

A kéregdarabok égetése.

Hántatlan dugaszcsér.

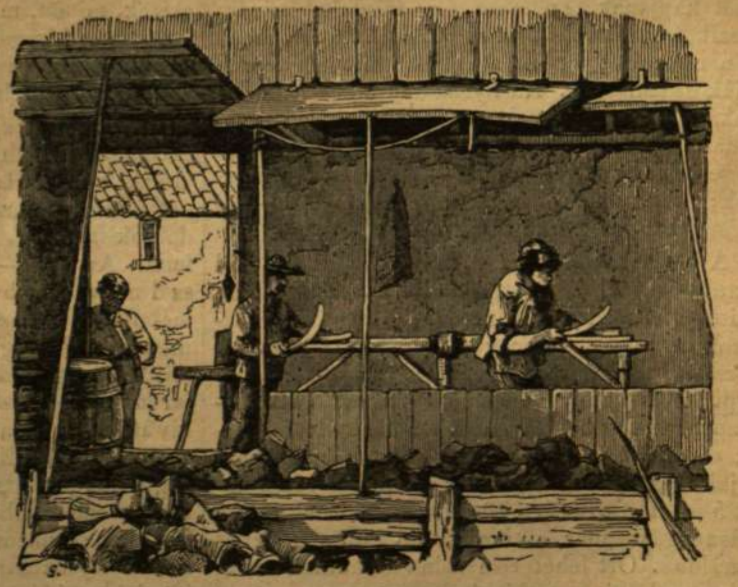
A kéregdarabok kifűzése.

Részben meghántott dugaszcsér.

A kéregdarabok tisztogatása.

A kéregrudacák széléinek simára metszése.

Dugaszkészítés Spanyolországban.

a drótos tót, — és egy másik külön nemzetet tart a végből, hogy az neki muzsikáljon, — a cigányt.

Az igaz, hogy szent István koronájának valamennyi nemzetisége között ez az egy csak az, mely nem „táplál centrifugál aspiratókat”, nem

keservesen, hogy vagy megraped szived belé, vagy magkönyvebbül.

Pedig ez az a nemzet épen, melylyel a magyar valamennyi között a legmostobábban bánt. Félmeztelen hagyta testét-lelkét, s a mi civilizáció imitt-amott reá ragadt, bizony annak se

szágnak, terhe a becsületes munka után élő kezeknek, r műlete az igaz szerzeménynek, terjesztője a babonának és véteknek, a minő nálunk ma a cigány. Beolvasztaná lassanként a társadalom s alkotna belőle oly jóra való hasznos elemet, a minő ritka van. Azt mondják rá tudós ethnographok,

szerre megváltoztatni nem lehet: de nemzedékről nemzedékre más hajlamokat, szokásokat, életmódot örököljenek s mindjárt megváltozik a lehetetlenség.

Igy miveletlen állapotában is oly becses anyagnak bizonyult a cigány, hogy a külföldiek

kovácsolni való vassal és kalapáccsal kezükben, míg a sok rajkó és purdó bámészán ül az anyja körül és ölében.

Majd ha a cigányok emancipációjának eszméjéből, melyet II. József császár pendített meg először, — valóságos hus és vér lesz, — hisz-

A dugaszkészítés.

Korunk ipartevékenységének sokoldalúsága és nagy terjedelme következtében a parafa oly nélkülözhetetlen anyaggá lett s annak sokszerű használhatósága oly általánosan ismeretes, hogy

Egy nap délután két órakor egy szürke köpönyeges kék nadrágos legény és egy leány összeszólkálnak s elválnak egymástól, a leány át fogja látni a berendezésnek és a czémet alkalmasának czélszerűségét. A portlandi czémenttel fűdött hidlás, a szép koczka-lapok a márvány-czément, melylyel a falak borítva vannak, könnyű szerrel tisztán tarthatók, mi már magában is elég ajánlás arra nézve, hogy a gazdasági, s főleg istálló-épületekhez ily anyagot alkalmazzunk. A ló- és marha-jászok szép, simára csiszolt márványdarabokból készültek, s a mi alakjokat a készítmények illeti, példányoszerűek. Általán véve az egész istálló a lehető legegyszerűbben, legcsinosabban van berendezve s a szellőztetési szerkezet szintén sikerültnek mondható. Vajha honi nagyobb gazdaságaink kellő figyelmükre méltatnák e ritka tökélyű gazdasági épületet, s igyekeznének azt itt Magyarországon is mielőbb meghonosítani!

Junius közöpsé táján seregeink Baviariából, egymást taposva térének Inspruck felé. Mont a sok ágyú és az ágyú-szekerek. Magyar sereg, német sereg egymás hátán, de inkább sietve, mint jött.

Junius 29-én d. u. ágyadurrogások, de távolról. Grimmel, elhozta a vacsorámat. — Uram, esztendeje hét nap híján, hogy itt vagyok, még azt sem kérdem szombat van-e vagy vasárnap? de most hadd kérdjem, mit jelent ez a mai ágyuzás? Die dummen Bürger haben ihren Kirchmess und feuern aus Morsen. — (Az ostoba polgároknak bucsujok van s mozsarakat sütyögetnek mulatságból.) Egészségre a szép Kirchmess mozsársütséit, mondám magamban.

(Folyt. köv.)

Minta-istálló.

Hogy a földmivélés és a vele együtt járó baromtenyésztés, az értelmileg fejlődni kezdő emberiség gyermekkorának a két első foglalkozása, a műveltség előhaladásával szintén hatalmasan igyekszik kezdetleges állapotából kibontakozni, leginkább kitűnik ama körülményből, hogy az összes művelt világ iparának föltüntetése rendezett közkiállításokon mindegyre nagyobb tért kezd elfoglalni. Mit szólnának hozzá ősapáink, vagy pedig a földünk miveltetésének részben maig is félvadak módjára bolygó nomád népek, ha látnák azokat a nagyszerű szántó-, vető-, arató-, cséplő- és őrlő-gépeket, azokat a szebbnél szebb gazdasági épületeket és tökéletesített, nemesített állatfajokat, melyek a bécsi kiállítás gazdasági és földmivélségi osztályát oly érdekessé és meglepővé teszik? Az emberiség műveltsége folytonosan előre halad és ma már az a foglalkozás is, melyre az ókori emberek csupán a kényszerűség s az életfontartás ösztöne bizta, és amelyet ők a kezdetlegesség legalsóbb színvonalánál fölébb nem tudtak emelni, oly nagyszerű, magas művészetté vált, mely a többi, ugy nevezett „nemesebb“ iparágak közt méltán helyet foglalhat. Hogy állításunk nem tulzot, arról bárki meggyőződhetik, a ki a bécsi közkiállítás földmivélségi és gazdasági épületeit és műszereit megtekinti. Az előbbieket közt nem utolsó helyet foglal el az a minta-istálló valóban mintaszépe berendezésével, melyet Pittel báró állított ki, s melynek építési rendszere a gazdasági építkezés módját új irányt adni a hivatás.

A kiállítási helyiségnek ama keleti részében, mely a Heustadel posványos vizén tul eszűndes, alig látogatott vidéket képez, egy csinos épület emelkedik, melyről alig tenné föl az ember, hogy nem emberek, hanem barmok számára épült. A földszintes épület, melynek fedele távolról egy csillag, mintha finom palatézokkal volna bevonva, holott csak portland-czémentből készült cserepekkel van fedve, ész fövény-téglából áll, melynek anyagát közönséges homok szolgáltatja. A téglákat ott helyben Bécsben vetették tizennegy nap alatt a szászországi dr. Bernhadi E. módszer szerint s az épület elkészítése nem vett három hétnél többet igénybe.

Az istálló három osztályra van elkülönítve, t. i.: lovak, szarvasmarhák és sertések számára, s ezekből a nem hivottat gazda is első tekintésre át fogja látni a berendezésnek és a czémet alkalmasának czélszerűségét. A portlandi czémenttel fűdött hidlás, a szép koczka-lapok a márvány-czément, melylyel a falak borítva vannak, könnyű szerrel tisztán tarthatók, mi már magában is elég ajánlás arra nézve, hogy a gazdasági, s főleg istálló-épületekhez ily anyagot alkalmazzunk. A ló- és marha-jászok szép, simára csiszolt márványdarabokból készültek, s a mi alakjokat a készítmények illeti, példányoszerűek. Általán véve az egész istálló a lehető legegyszerűbben, legcsinosabban van berendezve s a szellőztetési szerkezet szintén sikerültnek mondható. Vajha honi nagyobb gazdaságaink kellő figyelmükre méltatnák e ritka tökélyű gazdasági épületet, s igyekeznének azt itt Magyarországon is mielőbb meghonosítani!

Egyveleg.

** (A francia zászlók.) Most, mikor a francia zászlókérdés oly élkén foglalkoztatja az európai közvéleményt, érdekes fölleveníteni e zászló átalakulásainak történetét. I. Károly alatt a francia zászló kék volt, három nyelvbe szakadt, s hat piros róza díszítette. A karolingi dynasztia után az említett kék zászló vörheny piros váltotta föl, melynek lángnyelv alakja volt, az ország

kapuk bezárására szolgált. A katonák leányai számára fennálló Karolina-alapítványnak hagyott összegre nézve elrendel, hogy annak adományozása körül semmiféle nemzetiség különös előnyben ne részesíttessék, minthogy ő csak egy osztrák hadsereget ismer, azt, melynek férje halálán ágyán köszönetet mondott. Továbbá 5000 engesztelő misét rendelt meg a maga lelki nyugalmaért és e czélra 5000 frtot hagyott. Egyetemes örökösének, Károly Lajos főh. fiainak lelkükre köti, hogy nem gondolva a világ gunyájával, szorgalmasan gyónjanak, megváltójuknak, inkább a kötelességnek mint a becsavágnak, vagy a haszon s a földi örömlöknek éljenek és szülőknek mindenkor örömet szerezzenek.

** (Egy német lap Andrássy Gyula grófnőről.) A „Gartenlaube“ a külügyminiszteri estélyi irván le, mely a német császárné tiszteletére adatott, a következő módon jellemzi Andrássy Gyula grófnét: „A grófné erdélyi. Külső megjelenésében a német szász vér (!) félreismerhetlen. Az északnémetek gyöngéd rózsás arczbőrével és hamuszőke hajával bír, a nagy, élénk, szellemű szemek és a finom kecses alak azonban fogadott (!) hazája, Magyarország produktumának látszanak. A német nyelvet, mint minden erdélyi nő, igen tisztán ejti, bár éles hangnyomatékkal, s egész lényében, szavában, mosolyában, pillantásában, mozdulatainak puhaságában végtelen kedvesség rejlik, a valódi nőiség bájos kifejezése. Minden nő életkora azon érzelmek szerint mérendő, melyeket másokra áraszt, s ezek szerint a grófné az örök ifjúság meghatározhatlan stádiumában van. Kécses volta tiltja a góthai almanachot megnezní. Ha egyszer ötven éves lesz, még mindig huszonöt évesnek fogják tartani. E mellett a legboldogabb feleség, ki férjét imádjá, gyermekeinek gyöngéd, gondos anyja, mely tulajdonságok azonban őt nem gátolják abban, hogy este szalonjában a legügyesebb úri hölgy legyen.“

** (Angol szokás a XVII-dik századból.) Kalapotemelnéknél könnyű, mert megszoktuk. A mi kalapunk arra való, hogy vegyük le, és olyan körülmények között, midőn őseink térdet hajtottak volna, mi csak kalapot emelünk. A kalaplevéssel való tisztelgés társadalmi hit-czikünk lett. De a XVII-ik században új

fölbogóját képezte, mely mellett a „royalisták“nak világos és kékszinű zászlójuk volt, arany liliummal, mely alatt a 12, 13. és 14-ik században sok csatát nyertek és vesztettek. VII. Károly alatt a kék alapszín fehérre változott. A forradalom alatt kék és piros zászlót használtak, melyhez Lafayette indítványára a régi monarchiai fehér szín is hozzá vétetett, s így származott a mai trikolor. De Lafayette tévedt, midőn a régi monarchia színét fehérnek hitte, minthogy kék volt. Megjegyzendő, hogy a Basillet tényleg royalistikus zászló alatt vették be.

** (Karolina Augusta császárné és királyné végrendelete.) A nem régiben elhunyt császárné és néhai magyar királyné végrendeletét Londonban bontották föl, mert a bankban levő vagyont a végrendeleti egyetemes örökös: Károly Lajos főherceg nevére akarták átírni. A bank igazgatósága tehát a végrendelet eredetijének előterjesztését és a hagyatéki tárgyalásnak Londonban eszközését követelte. Az egyetemes örökösön: Károly Lajos főhercegen kívül örökösök még: Erzsébet császárné és királyné, Rudolf trónörökös, Gizella főhercegnő, mint unokák és ősnokák, a braziliai császár mint unoka, Sarolta császárné mint unokájának Miksa császárnak neje, és a svéd övegy királyné. A bécsi császári kincstárnak hagyta azon szentelt rózsát, melyet 1819-ben kapott Rómában VII. Pius pápától, a müncheni kincstárnak pedig ama láncot, melyet XII. Leo pápa küldött neki 1827-ben, miután az a szent

és föltűnő szokás volt. — A kalapot nem azért csinálták, hogy az ember a kezében tartsa, hanem hogy a fején hordja. A férfiak a kalopot a háznál, templomban, utcán és általában minden nyilvános helyen a fejükön tartották. Ott-hon az ebédőasztalnál és a színházban sem tettek le. Egy angol író panaszkolta: „nagyon meghűtöttem a fejemet, mert ebéd alatt levettem kalapomat.“ Minden férfi fedett fölvet étkezett. Clarendon mondja, hogy az ő gyermekkorában az idősebbek előtt mindig fedetlen fölvet volt, de az ebéd ideje alatt ő és a többi gyermekek is feltették kalapjukat. A boltozott kalappal állott a pudli mellett; a pap feltett kalappal ment a szószékbe, és úgy szónokolt. A templomban levő hallgatóság sem vette le kalapját, de isten nevének omliására mindnyájan megemelték. II-ik Károly uralkodása alatt százféle idegen bolond szokás jött divatba; francia szó, francia öltözet, francia divat után őrröngtek. — A kalap emelését és levevését elkorcsosult idegen divat megvetésemellett majmolásnak tartották, melyet külföldről vittek Angliába. Minden józan ember a fején tartotta kalapját; csak az élceskedők, járdataposók és léha bolondok vették le. A quacerek a királylyal is föltett kalappal beszéltek. Cromwell hatalmas ember volt, de a puritánok kalap föltévesse ellen ő sem mert szólni. A csatába vitte őket, meghaltak ha kellett — de kalapjukat nem vették le. — („Ell.“)

Melléklet a Vasárnapi Ujság 40-ik számához 1873. okt. 5.

T Á R H Á Z.

Irodalom és művészet.

— (A Franklín-társulat naptárai.) A Franklín-társulat kiadta már naptárait az 1874-ik évre. E naptárak előbbi évfolyamait a Heckenand Gusztáv kiadásából ismeri már a nagy közönség, s a maga körében mindenik népszerűségnek örvend. Általánosságban elég annyit mondanunk rólok, hogy nemcsak külsőleg, alak és berendezése nézve folytatásai az előbbi évfolyamoknak, hanem ugyanazon irányban s szellemben vannak szerkesztve is, mint am azok. Egyenként a következők:

1. *Nemzeti nagy képes naptár*, mely a szokott naptári részen s a vásárok teljes jegyzékén kívül (melyek mindenik naptárral közösek) bő szépirodalmi és ismeretterjesztő tartalommal kínálkozik. A szépirodalmi részben Jókaitól és Tóvölgyitől beszélekkel, Komócsytól, Kuliffay Edétől, Lauka Gusztávtól, Tóth Kálmántól versekkel találkozunk. A számos életrajz és arckép közül megemlítjük a képviselőház három elnökét, Tóth Kálmánt, az újabb minisztereket, újabb főpapat, az év nevezetese halottjait (gr. Nádasy Lipót, Vukovich Sebő) stb. A bécsi világkiállítást, egészben és részletekben, számos kép és leírás ismerteti, többi közt a könyv nagy czimképe, mely a köröcsarnok belsejét tünteti föl. Számos kisebb-nagyobb czikk, minők a persz sah körúja, Afrika titkaiból (Livingstone arcképével), a Gizella-alumból, A tisztaságról stb. stb. hasznos s a mellett mulattató olvasmányt nyújtanak. Végre a könyv közhasznúságát emeli a tisztá névtár s a nagyszámú hirdetések. Ez évkönyv, melyet Áldor Imre szerkesztett, mintegy 20 negyedrét ívre terjed s ára 1 frt.

2. *Protestáns képes naptár*, az új folyam második éve, a protestáns közönség előtt oly jól ismert beosztással és szerkesztéssel. A jelen évfolyam a kitünő protestánsok közül a következők arcképeit adja: b. Vay Miklóst, kinek ötvenéves egyház-hivatali jubiläumát az idén ülte a protestáns egyház; dr. Szeberényi Gusztáv ág. hitv. superintendensét; dr. Pólya Józsefét, ki nagy vagyonát a pesti ref. főiskolának hagyományozta; dr. Salamon Józsefét, Erdély, kitünő hittudósa s tanfőnökét, és a derék tudós Hunfalvy Jánosét. A szépirodalom (beszély és vers) tartalom és vallásos irányu s jó tollakból eredt. Egyéb czikkek közül különösen kiemeljük „A népiskola és a felnöttek oktatása“ című becses közleményt; „A pogány és középkori vallásos érzelmekről“ című tanulmányt. Még néhány csinos kép s leírás emeli a könyv becsét, melyet Dömötör János az idén is az eddigi gond- dal szerkesztett. Ára most is 50 kr.

3. *István bácsi naptára*. Alapítá Mayer I., szerkeszti Kóhalmi K. J. Azon időben, midőn nálunk a naptáriródalom lendületet vett, Mayer István egyike volt e téren a legzserenesebbeknek, népszerű irállya és tapintatos szerkesztése által. A kiadó özég igyekszik annál fogva fontartani az általa alapított naptárt, mely most is 5 ivnyi szöveggel jelent meg, számos vallásos, történelmi, földrajzi értekezést, leírásokat, beszélyeket s néhány csinos képet tartalmazva. Ára 50 kr.

4. *A Falusi gazda naptára*, a jeles gazdasági író dr. Farkas Mihály szerkesztése alatt, most már X. évfolyamában jelenik meg. Maholnap egész gazdasági kis könyvtárrá nővi ki magát, melyben a mezei, házi és kerti gazdaság minden ágára nézve részletes és szakértői utasítást talál a falusi gazdaközönség. A rémivélés (a szerkesztőtől), Adalék (a növény- és állat-) honosítás kérdéséhez, Az édes eperfa, Az állattakarmány beosztása, A virág-kert, A kereskedelmi s ipari növények tenyésztése stb. stb. becses czikkeket fölemelteni. A közhasznú naptár ára 80 kr.

Méltán sorakozik ehhez a kiadó társulat új vállalata: 5. *Borászati naptár*, melyet a m. kir. földmivélségi minisztérium megbízásából dr. Nyári Ferenc szerkeszt, s mely most jelenik meg I. évfolyamában. Mint illik, először is alapismereteket kezd közölni *Természettudományi rész*-ében, mely után a tulajdonképi *szőlőszeti rész* rövid foglalatban nyújtja az egész természetesi elméletet, melyet a *borászati rész* követ. A jövő évfolyamok kétség-kívül részleteket fognak nyújtani az általános alap

után. A mulattató rész is a tárgygyal összeillőleg van válogatva; versekből: Petőfi egy pár bordalát, a Csokonai Csikóboros kulacsát s a Főti dalt találjuk; az adomák pedig Borkorcsolyák neve alá vannak sorolva. Bortermesztés közönségünknek e naptárnak is nagy olvasókört merünk jósolni. Ára ennek is 80 kr.

6. A közhasznú naptárak közé sorolhatjuk a *Magyar nők naptárát* is, melyet K. Beniczky Irma már VI. évfolyamában nyújt a nő olvasóközönségnek, s melyben házi és gazdasági életünk most is egész csomó hasznos házi jegyzetet, a nővilágot érdeklő mulattató s ismeretterjesztő közleményt találhatunk. Ára 60 kr.

7. A *Határidő-naptár*, az idén is az előbbi, czélszerű és csinos szöveggel alakban jelent meg, kemény kötésben, írónnal összefoglalva s a naptári részen, bélyeg s kamat-táblázaton kívül egy tiszta jegyzékkel az év minden napjára. Ára 1 frt 20 kr.

8. *As Uj honvéd naptár* most is Áldor Imre szerkesztése mellett jelent meg. A szöveg közt számos érdekes kép, volt honvédtisztek, u. m. Gáspár András, Báthori Schulez Bódog, Driquet Péter, Kiss Ferenc, Vajda János, Szende Béla arcképei, a menház, az aradi honvédszobor, hadgyakorlatok s csaták rajzai. Czimlapja a bécsi közkiállítás honvédcsoportját ábrázolja. Ára 60 kr.

Következik három politikai, pártszellemű naptár:

9. *Balparti naptár*, (szerkeszti Vasgyuró Tamás).

10. *Kossuth naptár*, (szerkeszti Honfi Tihomér), és

11. *Népszámláló naptár*, (szerkeszti Áldor Imre) mind bal-, részben szélső-bal tartalommal, a forradalmi és utóbbkori pártélet mozzanataiból s kiválóbb szereplő egyéniségeiből összeállítva, s számos arcz- s egyéb képpel díszítve. Az első ára 50 kr., a két utóbbi 40—40 kr.

12. *A Lidérs-naptár* már 13-ik évfolyamát járja. Tartalma most is: rémtörténetek, kalandok, bünesetek, tündérrégek, csodás tünemények, s több efféle. Ára 60 kr.

13. *Nevezzünk*, humoristikus (tulajdonképi adoma-)naptár, ismert és nem ismert, jó és nem jó adomák gyűjteménye; ára 40 kr.

14. *A Magyar nép naptára* (szerkeszti Tatár Péter) az előbbi években az összes naptárak közt legnagyobb elterjedésnek örvendett, a mit olcsó ára is lehetővé tesz; a csinos kiállítás s több képpel érdekesített naptár ára csak 25 kr. — Még olcsóbb:

15. *A Kis nemzeti naptár*, a többieknél kisebb alakban és csekélyebb tartalommal, ára 20 kr. Végül: 16. *A Fali naptár* egy evn, szintén 20 kr.

** („A jezsuiták Magyarországon és egyebütt.“) Ily című, mintegy 30 ives terjedelmű műre hirdető előfizetést Toldy István (Pest, fűt 5. sz.) példányonként 2 frtjával. A könyv ismertetni fogja a jezsuiták keletkezését, alkotmányát, szervezetét, történelmi szereplésüket a politikai téren, helyzetüket az egyház körében, viszállyukat a papsággal és pápasággal; működésüket Magyarországon és erszölési, vallási s politikai elveiket és tanaikat 62 jezsuita író munkája nyomán.

— (Id. b. Wesselényi Miklós és neje Cserey Helena arcképeire) hívja föl a képes lapok figyelmét Jakab Elek a „Hon“-ban közölt fölszólalásában, miután e történelmi emlékk arcképeket újabb időben nem látta valahol megjelenve. A fölszólaló ur ugy látszik nem igen kiseri figyelemmel a hirlaplóiródat, mert különben tudhatná, hogy fölszólalásával kisse elkésett. Id. b. Wesselényi Miklós és Cserey Helena egykoru olajfestmények után készített arcképe ugyanis, terjedelmes életrajz kíséretében, a „Vasárnapi Ujság“ 1865. évi 1-55 számában megjelent.

** (A magyar mérnök és építész-egylet közlönyéből) a szeptemberi füzet pár nap előtt jelent meg. Tartalmának legérdekesebb közleménye az, melyben Horváth Ignác tanár a budapesti műegyetem erőműszaki munkatermének műszereit és készülékeit ismerteti. A füzet ára 2 frt 40 kr, előfizetési díja pedig egész évre 10 frt.

— (Lapunk mai számával) veszik olvasóink a „Képes Kiállítási Lapok“ új folya-

mának 10-ik számát; e kiállítási heti közlöny a kiállítási beszámót (október végeig) lesz a „Vasárnapi Ujság“ melléklete, ezután pedig lapunkat más, újabb mellékletekkel fogjuk bővíteni.

Egyház és iskola.

** (A tud. egyetem tanévének megnyitási ünnepe) e hó 1-én volt, a tud. akadémia kisebb termében, melyet az ifjuság egészen megtöltött. Legelőször a volt rektor: ft. Hatala Péter mondta bucsu-beszédét. Tüzetesen a tud. egyetemi törvényjavaslatról, kiemelve annak előnyeit, valamint azon intézkedését is, hogy a hittudományi kart meghagyja, mert szükséges, hogy a kath. papság nemzeti szellemben neveltesse, mivel az alsóbb néprétegre nagy befolyást gyakorolnak. De a hittudományi karnál reformokra van szükség. Hozassék be a magyar tannyelv a latin helyett, s a theologia növendékei világi ismeretekben is nyerjenek oktatást. A reformokra nézve volt is törekvés, de azt sokan minden áron meghusitani igyekeztek. A növendékpapság egyrészt Innsbruckba küldték, jelezve azzal, hogy az ultramontanok ellene állnak a hittudományi kar reformjának. De ha a kath. autonomia ügyi szervezettek, hogy az által az állam befolyást nyerhet a növendékpapságra, az ellenszegülés ereje megsemmisül. Ezek után a mult év statisztikai adatait terjesztette elő. Ezekből megemlítjük, hogy a lefolyt tanévben 147 tanerőműködött s a hallgatóság száma az első félévben 2456, a másodikban 2210 volt. Hatala beszéde után az új rektor: dr. Kancs Gyula tartotta beköszöntő beszédét, a mely „az egyetem földadata és befolyásáról“ szölt. Bevezetésében elősorolta az egyetem nagyszerű befolyását a tudományra, politikára, egyházi és gyakorlati életre, s különösen a nemzetgazdaságra, állításait találó példákkal illusztrálta, s kiemelte a XIX-ik századot, mint a fölvilágosodás korát. Majd elősorolta azon előföltételeket, melyek által lehető csak az egyetem szervezése; ezek közt első az egyetem hivatásához méltó szervezés, tehát nem szaktanodává vagy nevelő intézeté kell azt tenni, hanem a tudományok központjává. Ezért a tanszabadságon kívül különösen sürgeti a bölcsészeti fakultás nagyobb fölkarolását. Végül a tanulókhöz fordult, serkentve és buzdítja őket.

** (A budapesti egyesített közleptanodai tanárképző) tanári személyzetének kinevezését közli a hivatalos lap. A tanári kar a következő szakfőnökökből áll: Stoczek József (igazgató), Bartal Antal (a nevelésoktatástani szakosztály elnöke), Szepessy Imre (latin nyelv), Télfy Iván (görög), Greguss Ágost (magyar), Heinrich Gusztáv (német philologia), Rákossy Sándor (francia nyelv s irodalom), Ribáry Ferenc (világtörténelem és régészet), Salamon Ferenc (magyar történelem), Hunfalvy János (földrajz), Vész Árnin, Hunyadi Jenő és König Gyula (mennységtan), Fölsér István (ábrázoló mértan), E. Eötvös Loránt (elméleti természettan), Schuler Alajos (kísérleti természettan), Szily Kálmán (mechanika), Than Károly és Wartha Vincze (vegytan), Szabó József (ásvány- és földtan), Jurányi Lajos (növénytan), Margó Tivadar (állattan). A bölcsészeti és neveléstani egyelőre az egyetemi előadásokon veszik a növendékek igénybe, a képezde különösen céljaira irányzott paedagógiai módszertani előadásokat pedig dr. Kleinmann Mór tanártól.

** (Arvaház Budán.) A budai tanács városi árvaház föllállítását határozta el, melybe egyelőre 15 fi és nő árva vétetnek föl, kik 6, illetőleg 12 éves koruktól 15 éves korukig az iskolai és házi tantárgyakban oktatást nyernének, ezután pedig az intézetet kívül helyzetetnek el. Az intézet egy igazgató vezetése és egy külön bizottság fölügyelete alatt fog állni.

Mi ujság?

© (Október elseje) nagy nap! Javában folyik még a eszűrot a szőlőgyeeken, messze hangzik még a szedők danája s este a pattogó tűz körül javában foly még a mese az elátkozott király kisasszonyról, még szájunkban van az édes szőlő ize,

s máris valami keserű vegyül bele, szép szórakoztató, tarka gondolatok ijedten rebbennek el agyunkból, egy szörnyű fekete holló csapott le közéjük, melytől elriadtak, egy rémgondolat — az, hogy az éhes szörny, mely az édes szabadságot, jó életet, mulatást tíz hónapra megint elnyeli, az iskola ajtaja tárva van, keresvén, hogy kit nyeljen el. Az bizony, vége a devernának, kezdődik a diligencia. Az ifju nemzedék aggodó arccal jár-kele, mint a ki borzasztó jövőnek néz elé. Jó annak, a ki a hucszáson, hazulról elszakadva már tulesett s tul van a beiratkozásra is, — főképe ha jogásznak szülte végzete. Annak most kezdődik a szabadság igazán. Iskolai skutika, édes atyai szeretetteljes korbács nem feszélyezik semerre, nincs felügyelet sehoh, őszsze van tépve minden nyűg, — hajrá, legyünk férfiak! S kezdődnek a tekeasztal élményei, egy kis rejtett nasivasi, valami olyan helyen, a hová a rendőrség csak öt ujja között lát, s az azelőtt nem ismert, francziának keresztelt, kétka-kas-utcai pezsgő rég sovárgott élvezete stb. stb. vissza kell pótolni, a mit „az átkos tizenkét évi szenvedés alatt“, a meddig t. i. nem a Bach-korszak, hanem a négy norma és nyolcz gymnázialis osztály abszol utalom fegyelmé tartott, viselni kényyszerültünk. Az utcák meghangzanak az éjjeli danától, s megnépesül a vaczi-utca és a korso a sok ifju néppel; a házak kapui meg- rakva „hónapos szobakkal“, melyek között ázsioja van az ollyannak, a melyk külön bejárata. — Bizony szerencsének mondhatjamagát a fiatal ember, ki a pedellustól, professortól, édes anyától távol — kebelében hozta el magát a pedellust, profes- sort és mindenek fölött az édes anyát, melynek emléke drága amulet olyankor, mikor az élet utja először válik sikossa előttünk.

(A királyné) e hó elsőjén Bécsből egyenesen Gödöllőre érkezett, s itt tölti az őszet. E hó közepén néhány napra visszamegy Bécsbe, hogy a Vilmos német császár látogatásakor rendezendő udvari ünnepélyekben részt vegyen. A király az ünnepélyek után szintén közénk jó, több előkelő vendéggel, többi közt a királyné fivérével: Károly Lajos főherceggel és ennek nevével. Megemlítjük itt, hogy ő felsége uralkodásának 25 éves évfordu- lóját (decz. 2-ika) Bécs városa fényes ünnepélyek- kel készül megülni.

(A budai királyi palotát) a tavasszal szé- píteni kezdik. Legelőször a kert Duna felőli részét építik ki, úgy hogy az ottani házak meg- vétetvén, ezek helyett díszes bazárt emelnek. Ennek költségére a király 360,000 frtot utalvá- nyozott az udvartartási költségekbe.

(A városlegelői artési kutat) négy év óta furják. Jelenleg 160 ölnyire haladtak vele s a ki- furt iszap 33 R. fok hőségű. Naponként átlag 18—20 hüvelyknymélységet furnak ki. Az agya- gan mint eddig, most is tetemes számban jönnek elő a foraminiferákhoz tartozó csigakövek. Érdekesnek tartjuk azt is megemlíteni, hogy a furás folytán kiemelt földet, iszapot nagy figye- lemrel ugyanazon rendben helyezik egymás mellé, s ekképe a tudományos megfigyelésnek Pest talajá- hoz igen becses rétegmutatványokat állítanak ösz- sze. Hasonlón tesznek a Margit-szigeten furás alatt levő artési kutnál is.

(Jóétkony hagyomány.) Özveggy Beregszá- szy Pálnét a mult vasárnap temették el Debre- czenben, nagy részvét mellett. E derék hölgy 11,000 frtot hagyott alapítványban különböző jóétkony czélokra, és pedig 8 leányiskolának egyenként 1000 frtot, a főiskolai tápintézetnek 2000 frtot, a növegyeleti árvaháznak 1000 frtot hagyományozott.

(Halálosok.) Szathmáry-Király György, Borsodmegye egyik jeles fia, 54 éves korában a kholera áldozata lett Bécsben, hová a kiállítás megtekintésre utazott. — Kollárik Endre, a pozso- nyi káptalan tagja, meghalt 74 éves korában. —

Vajda Sámuel, a h.-m.-vásárhelyi ref. egyháznak félszázadon át lelki pásztora, elhunyt 82 éves ko- rában H.-M.-Vásárhelyen. — Meghaltak továbbá: Nagy-Röczén Cseh Lajos polgármesterszept. 26-án. — M. Bikalon Hankovics György, közszeretben állt férfi, egykor a szabadság harcosa, 61 éves korában.

A külföldnek nevezetes halottjai vannak. Ezek közt először említjük Guerazzi-t, ki Manzoni elhunytá után az olaszok leginépeltbb regény- írója volt. De nagy szerepet játszott ő, mint poli- tikus és publicista is, és szabadelvű, nyílt cikkei miatt több izbenszenvedett fogságot. Hazája hosz- szas belküzdelmeiben az ő neve sokszor össze volt kötve nevezetes eseményekkel. Toskanában volt miniszter is, s midőn Lipót elhagyta országát, Gue- razzit diktátornak választák. Nemsokára hosszas fogságra jutott. Legutóbbi időkben egészen az irodalomnak élt. — Spanyolország is elveszté egyik derék fiát. Olozaga, ki hazája politikai és diplomatiái eseményeiben jelentékeny részt vett, meghalt a mult héten Párisban, hol spanyol nagy- követ volt. E méltóságot Izabella elűzetése után vállalta el. — A német szépirodalomnak két ne- vezetes halottja van: Benedix és Mülbach Lujza. Mindkét név ismeretes a magyar közönség előtt is, mert műveikből nem egy van lefordítva nyel- vünkre. Benedix Roderich (szül. 1811-ben) jelen- ben a legjobb német vigjátékíró volt, s igen sok darabot írt, de ennek dacára is a nagy német nemzet írója meglehetően sanyaru körülmények közt halt meg Lipsében, megelőzve az adako- zásra való fölhívásokat, melyek épen készen vol- tak. Temetése azonban nagyon pompás volt. Ma- gyar nyelvre lefordított vigjátékaiból legjobban tetézettek a „Fogház“ és „Gyöngéd rokonok.“ — Mülbach Lujza (családi néven Müller Klára) Berlinben halt meg 59 éves korában. A regény- irodalmat számos kötettel szaporította, s műveit szerette a közönség, habár a kritika sokszor meg- támadta. Mülbach eleintén társadalmi regénye- ket írt, ostorozva a ferdesegekkel és kinöveceket, de ehhez nem volt elég erős tolla. Majd a törté- neti regényekhez kezdett s itt már szerette a kö- zönség. Írt egy 6 kötetes regényt a magyar törté- nelemből is; czíme „Rákóczi fejedelem.“

Nemzeti színház.

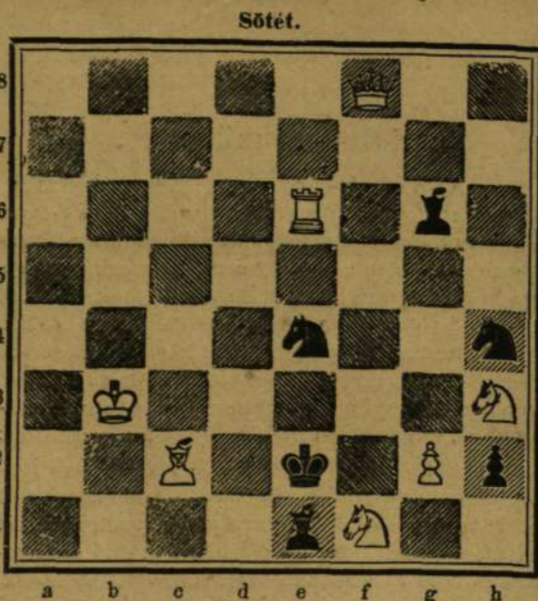
Péntek, szept. 26. „Leár király.“ Szómornjáték 5 felv. Irta Shakespeare; ford. Vörösmarty. Szombat, szept. 27. „Mignon.“ Regényes opera 3 felv. Zenéjét szerette Thomas A. (Hauk k. a. föllépteül.) Vasárnap, szept. 28. „A betyár kendője.“ Népszimű 4 felv. Irta Ábonyi Lajos. Hétfő, szept. 29. „Brankovics György.“ Dráma 5 felv. Irta Obernyik K. Kedd, szept. 30. „A tévedt nő.“ Opera 4 felv. Zenéjét szerette Verdi (Hauk k. a. föllépteül.) Szerda, okt. 1. „A jó hazafiak.“ Vigjáték 4 felv. Irta Toldy István. Csütörtök, okt. 2. „Hamlet.“ Opera 5 felv. Zenéjét szer- zette Thomas A. (Hauk k. a. föllépteül.)

Szerkesztői mondanivaló.

— Ó-Beece. V. I. Ilyen elbeszélést még nem olvas- tunk; de olvasnánk nem köszönnék meg, hogy a volók is elolvastatnók. A vers nem jobb mint a próza. Egyik sem közölhető. Budapest. F. L. A Beranger - fordításban egyes részletek, hűség és forma tekintetében is, sikerültek; de az egész még nem. Nehéz; de igyekezzék. — B. S. „A tavaszhoz“ stb. stb. Ismételve, s teljes meggyőződésből mondjuk, nem „lézen önből poeta“ de soha. Kérde: mik verseinek fő hiányai? Minden hiányzik azokból. Száz meg száz sorában sehoh egy árva eszme; a költői képzelődésnek, alakításnak semmi nyoma; verselési technikáról szó sincs; s még a grammatikát is tanulnia kell. A Petőfi nyájias jó tanácsára utasítjuk, a ki azt mondja va- lahoh: „Vágd a földhez silány dorombodat.“ — Borus Vidor újabb küldeményei sem jobb az előbbieknél s ezekből sem vált közölhető egy sem. — Veszprém. A. B. Az „Egy lét“ című verset nem értjük: kit akar, mit akar fejteni? Azt hisszük, olvasóink is úgy volnának vele, mint magunk. — Estergom. F. K. Egyik sem üti meg a mi mérték- künkét. A népies beszélyről csak beküldés után szól- hatnánk.

SAKKJÁTÉK.

722-ik sz. f. Az angol feladvány-tornából.

Világos indul s a harmadik lépésre mattot mond.

A 717-ik számú feladvány megfejtése. (Willmers Rudolftól Bécsben.)

- VII. Söt. 1. d2-d4 . . . . . Fb2-d4(a) 2. He8-f6 . . . . . Fd4-e5:(b) 3. Vg7-g1 . . . . . tetsz. szerint. 4. Vg1-e3-h2 mat. a) 1. . . . . Bh8-e8: 2. Be5-e8: . . . . . Fb2-d4: 3. Vg7-g2 . . . . . tetsz. szerint 4. Vg2-f3 mat. b) 2. . . . . Kf4-e5:(c) 3. Vg7-e7 . . . . . Kf4-e5 4. Hf6-h5 mat. c) 2. . . . . h6-h5 3. Be5-e4+ . . . . . f5-e4: 4. Vg7-g5 mat.

Helyesen fejtették meg: Veszprémben: Fülöp József. — Gelsen: Glesinger Zeigmond. — Sárospatakon: Gérecz Károly. — Debreczenben: Zagyva Imre. — Aradon: Kovács Albert. — Sziget-Csépen: Mayer Károly. — A pesti sakk-kör.

Előfizetési fölhívás

VASÁRNAPI UJSÁG és Politikai Ujdonságok 1873-ik évi október—deczemberi folyamára.

Szeptember hó végével az évnegyedes előfi- zetések ideje lejárván, tisztelettel fölhívjuk előfi- zetőinket, hogy előfizetéseiket mielőbb megújítani sziveskedjenek, hogy a lap küldésében fennaka- dás ne történjék.

Előfizetési föltételek:

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Évnegyedre (október—deczember) . 3 frt — kr Csupán a Vasárnapi Ujság: Évnegyedre (október—deczember) . 2 frt — kr. Csupán a Politikai Ujdonságok: Évnegyedre (október—deczember) . 1 frt 50 kr. Egyes előfizetéseket legoészszertűbben postai utal- ványnyal eszközölhetők. Pest, szeptember-hó 1873. A Vasárnapi Ujság és P. Ujdonságok kiadó-hivatala (Pest, egyetem-utca 4. sz. a.)

TARTALOM.

Dáni Ferencz (arckép). — A koldus. — A hét akol (folyt.). — A tehetségek és hibák öröklése. — Sátoros czi- gány (képpel). — A dugaszkesítés (két képpel). — A lét- érti harc. — Kazinczy Ferencz fogsági naplója (folyt.). — Minta-istálló (képpel). — Egyveleg. — Tárház: Irodo- lom és művészet. — Közintézetek, egyletek. — Egyház és iskola. — Mi újság? — Nemzeti színház. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Heti-naptár. Felelős szerkesztő: Nagy Miklós (L. magyar-utca 21. sz.)

Buda-Pest, október 12-én 1873.

Előfizetési föltételek: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 12 ft. — Félévre 6 ft. Csupán a Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. Félévre 4 ft. — Csupán a Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft. — Félévre 3 ft.

Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokat illetőleg: Egy négyeszer hasábszott petit sor, vagy annak helye, egyszeri igtatásnál 10 krajczárba; háromszori vagy többeszeri igtatásnál csak 7 krajczárba számíttatik. — Kiadó-hivatalunk számára hirdetőmnyeket elfogad Bécsben: Oppelik Alajos, Wollzeile Nr. 22. és Haasensteín és Vogler, Wallfischgasse Nr. 10. — Bélyegdíj, kőhön minden igtatás után 30 kr.

Mazuranics Iván.

A horvát kiegyezés, mely ismét hóna- pok s hónapok óta függőben tartotta az illető köröket, megtörtént. Reméljük s ohajt- juk, hogy utóljára szettal állandóan! Hogy magyar részről őszinte: az újabb engedmé- nyeken kívül, melyeket horvát testvéreink- nek megint tettünk, bizonyítja az is, hogy a magyar kormány a horvát báni méltó- ságra a nemzeti párt soraiából vette a jelöl- tet, s azt az egyént terjesztette a királyi kinevezés alá, ki a szeptemberi manifes- tumnak, ha nem is szerzője, de egyik alá- írója s általában a horvát küzdelmekben mindig a tulsó oldalon állott: Mazu- ranics Ivánt, az egykori horvát kancellárt s köze- lebbről a nemzeti párt ál- tal a horvát országgyűlés elnöki székébe emelt tagját a jelenlegi többségnek. Mazuranics, kit 1865

MAZURANICS IVÁN.

végén az alkotmányos kor- szak felderülte fosztott volt meg magas hivatalától, melyre az ideiglenessé- gek korszakában emelked- te, most mint horvát bán Ma- gyarország zászlós urai közt foglalja el a legelső helyek egyikét. Nem épen nagy politikai tehetségek képesítették őt e magas ál- lásra: a horvátországi párt- viszonyok sajátlagos álla- pota s az ő helyzete e pár- tok közt. A nemzeti párt, mely őt soraiba számllálja, méltán helyezett nevére különös súlyt, mint kiváló egyéniségre multjánál s vi- selt hivatalainál fogva is, ki mint tekintélyes horvát költő s a mellett excellen- cziás ur, kétszeres nimbus- sal bír. Másfelől a unionista- ság, kik a közép párthba szintén beléptek, a tulsó párton senkit sem tekint- hettek kevesebb bizalmatlansággal, miután tudták róla, hogy a szélsők izgatásaitól már csak magasb miveltségénél fogva is undorodnia kell. Hozzávehetjük még, hogy

a közép párt kitünőbb unionista elemei közül többen, megkínálva a báni méltó- sággal, azt nem vélték elfogadhatónak, látva, hogy a közép párttal való egyesülés dacára is, az országgyűlés többségének bi- zalmát nem birhatják annyira, mint ugyan- azon pártnak nemzeti elemei. Mazuranics megkínáltatván, úgy látszik nem habozott a báni méltóságtól. Ő tisztá- ban volt mind magával, mind elvarátaival, kik közül a tulzóbbaknak nem engedett be- folyást gyakorolni elhatározására, a mérsé-

előre készített magának. — De lássuk ne- hány vonásban élete s eddigi pályája föbb mozzanatait.

Mazuranics Iván 1814. augusztus 11-kén született Novi tengerparti városban; gym- náziumi tanulmányait Fiumében, a jogiakat pedig a zágrábi akadémián végezte. Kora ifjuságában már hivatást érzett magában a költészet iránt s a Horvátországban akkori- ban fölébredt nemzetiségi, délszláv s illyr irányu mozgalmak az ő költészetét is ihlet- ték. Első hazafias dalai már tanuló korában magukra vonták a figye- met. A híres és hírhedt Gáj, az illyr agitátor, maga kö- rébe vonta őt is politikai lapja (a mai Narodne No- vine — Nemzeti hírlap) szépirodalmi melléklapjá- ban a Dániában (Hajnal- csillag) adta ki hazafias cycylusát, a „Viekovi illirije“ (Illyria zászadai) című költeményeket, melyek tör- téneti énekek, délszláv ha- zafias iránynyal s megjele- nésük általános érdeket köl- tött nemcsak Horvátorszá- ban, hanem a többi délszla- voknál is. Emelte hírnevét „Csengics aga“ című nagy epószra, mely a montene- gróiak, e maroknyi hegyi nép, tusáját festi a törökök — a délszláv népek ez el- nyomói ellen; a költő ter- mészetesen a gyöngyök fél részére áll, mely bátorsággal s szabadságszeretettel toldja meg rövid kardját. Bár nem önálló mű, talán még növelte költői hírne- vét az, hogy a kétszáz év előtt elhalt híres horvát költő Gundulics Iván husz énekes nagy nemzeti epószának, Osman-nak el- veszett két énekét a 14. és 15-diket kipótolta, vagy is 'után költötte, s ezzel a horvát irodo- lom e büszkeségét kiegészítette. — Iro- dalmi munkássága azonban nem szorítko- zott csupán a költészetre. A jogtörténe-

Table with columns: Hónap-és Hetinap, Katholikus és protestáns naptár, Görög-orosz naptár, Izraeliták naptára, Nap (hossza, kel, nyug.), Hold (hossza, kel, nyug.). Rows include dates from Sept 5 to Sept 11.